

Voor als ik er niet meer ben

Rebecca Ley

Voor als ik er niet meer ben

Vertaald door Ineke Lenting

Nieuw Amsterdam

Voor mijn moeder, in dank

Oorspronkelijke titel *For When I'm Gone*. Orion Books, imprint van
The Orion Publishing Group Ltd., Londen

© 2020 Rebecca Ley

© 2020 Nederlandse vertaling Ineke Lenting / Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp bij Barbara

Foto omslag © Buffy Cooper / Trevillion Images

NUR 302

ISBN 978 90 468 2736 9

www.nieuwamsterdam.nl

‘En mijn dood is niet mijn dood,
maar een kussen onder mijn hoofd, een steen.’

Uit: *Spoken for*, door Li-Young Lee

Sylvia's handleiding

Het is nu definitief, je hebt hem gehoord. 'We kunnen niets meer doen,' zei hij, waarna hij woorden als 'comfortabel', 'tijd' en 'gezin' in de mond nam. Troostende zinnen, met zorg gekozen.

Hij vond het niet gemakkelijk, dat geef ik toe. Dokter Z., jong en met een ernstige frons, die het goed wilde doen. Maar voor hem was het werk. En dat stoorde me. Nog afgezien van zijn vriendelijke beroepsmatigheid, zijn gave huid. Blijkbaar heeft doodgaan toch geen heilige van me gemaakt. Was het maar zo.

Maar goed, nu we zekerheid hebben, ben ik hieraan begonnen. Nu alle behandelingen en experimenten, de canules en cafeïne voor niets zijn geweest, lijkt dit de juiste weg.

Ik vertel je niet dat ik dit aan het schrijven ben. Nog niet, in elk geval. Volgens mij heb je het niet geaccepteerd, ook niet na wat dokter Z. zei. Je lijkt je eigen vliegroute te volgen, en ontkenning houdt je in de lucht. Ik weet dat je alleen zo in staat bent 's morgens op te staan, de kinderen naar school te brengen, mijn hand vast te houden. Maar ik mis het gevoel dat we op dezelfde bestemming afkoersen.

Je wilt er niet over praten. Over wat we kwijt zijn. Terwijl ik mijn mond er niet over kan houden. Over wat ons overkomen is, de goede en de slechte dingen. Ons alledaagse verhaal van liefde en vermindering. Dat doodgewone, kostbare geluk dat op ons pad kwam. De keren dat ik chagrijnig was en jij me verraste met een kus in mijn nek terwijl ik lunchpakketjes klaarmaakte.

De onverwachte kopjes thee, eten op de bank, een knuffel, en dat we ons dan baadden in elkaars stralende warmte.

Als ik over de nabije toekomst probeer te praten, zeg je ssst, alsof ik een kind ben. Dan voel ik me zwartgallig. Die gerichtheid op het heden, die hoort bij jou. Een toevallig soort boeddhisme. Daar heb ik je altijd om benijd, maar nu geeft het me een onvoldaan gevoel.

Dus schrijf ik dit. Een handleiding voor als ik er niet meer ben. De praktische gids die niemand wil schrijven. Het is tegenwoordig een trend, wist je dat? Kennelijk maken heel veel mensen hetzelfde mee als ik. We drommen samen in chatrooms, als gloeiende massa's op een MRI-scan. Wisselen tips uit over de beste wandelsokken om onze voeten warm te houden en in welke ranzige thee de meeste antioxidanten zitten.

En je wilt niet weten wie er allemaal een gids voor onze gezinnen aan het schrijven zijn. Want ze mogen niet vergeten de hond op tijd te ontvlooiën, waar de sleutels van de ramen liggen, en ook mogen ze ons niet vergeten. Het is een ijdele poging onszelf in jullie toekomst te weven, zoals we dat ook met het heden hebben gedaan.

Toch heb ik me eindeloos afgevraagd of ik er wel aan moest beginnen. Dat je weet welk merk smeerkaas Jude het lekkerst vindt, verandert straks niets aan mijn afwezigheid. Maar dat is niet alles. Er zijn ook andere dingen, dingen die ik je had moeten vertellen voor het te laat was. Als een haarbal die achter in mijn keel is blijven steken.

Ironisch genoeg heb ik nu tijd te over. Al die uren die ik moet vullen. Ik kan geen boxset meer zien. Eindelijk. Boeken hangen me de keel uit. En ik waag me niet meer op de sociale media. De zonsondergangen, salades en lachende kinderen hebben hun glans verloren. Ergens is dat een opluchting. Ik begin me naar binnen te keren.

Ik heb me heel even afgevraagd of ik dit in de vorm van een vlog moest doen, zodat jij en de kinderen me zouden horen praten. Een hologram van gene zijde. Maar ik ben inmiddels zo afgetakeld. Ik kijk vanuit mijn ooghoeken in spiegels en mijd fel daglicht. Zo mogen jullie je me niet herinneren, zo breekbaar. Dankzij jou heb ik een kracht en een zelfverzekerdheid gevonden waarvan ik niet wist dat ik ze bezat. Die vrouw moet je voor ogen houden, voor altijd.

Met enige gêne geef ik toe dat er ook een pathetische kant aan zit. Na dit alles ging ik ervan uit dat ik niet meer om mijn uiterlijk zou geven, maar mijn ijdelheid is nog niet vervlogen. Ik mis mijn haar. Mijn borsten. Jij mist ze ook, ontken het maar niet. De blik in je ogen toen ik de reconstructie onthulde, als een kind dat in een chocoladereep met een onverwachte vul-ling bijt.

Kijk dus maar naar oude foto's als je je mijn gezicht wilt herinneren. Naar die duizenden kiekjes opgeslagen in een digitale cloud, als niet-vergoten regendruppels. Foto's van voor de diagnose, van voor de behandeling, misschien zelfs van voor de kinderen, toen mijn gezicht nog glad was en ik het leven nog gemakkelijk en definieerbaar vond. En lees dan dit, om je de rest van mij te kunnen herinneren. Zoals ik nu ben.

Ik vind het vreselijk om je in deze situatie achter te laten. Ik zou niet in je schoenen willen staan wanneer je mij probeert te zijn en al die driftbuien en ouderavonden in je eentje het hoofd moet bieden. De etensresten op de vloer. De troep op de trap. Het wrakhout van het gezinsleven dat elke avond als op een vloedgolf weer aanspoelt.

Maar ik ben ook kwaad. Het is zo oneerlijk. Ik ben nog niet klaar. Na wat er met Rosa gebeurde, dacht ik dat we klaar waren met tegenslag. Het is oneerlijk dat je me niet kunt laten inslapen zoals je dat met je dieren doet. Al die verkankerde katten, die

zich overgeven aan je zachte hand en je gemurmel, zonder te beseffen wat een geluk ze hebben.

Eigenlijk hoor ik te zeggen dat ik hoop dat je je leven weer oppakt. Ik heb het ook gezegd. En ik meen het. Ergens meen ik het. Wanneer ik me van mijn beste kant laat zien. Maar ik heb ook een andere kant, en nu ik toch alles op tafel gooi, doe ik dit er ook bij. Ik vind de gedachte aan jou met iemand anders bijna ondraaglijk. Als ze aardig is, is het nog erger. Dan zullen de kinderen me sneller vergeten en verdwijn ik in de onderste la.

Soms, in de kleine uurtjes, zie ik die gezichtloze vrouw voor me, dan omhelst ze hen terwijl ik het niet meer kan. Dan zit ze in onze keuken, waar we zo vaak gelukkig zijn geweest. Dan ben ik bang dat ze een betere moeder is dan ik ben geweest, misschien wel de moeder die ze al die tijd hebben verdiend. Rustiger en efficiënter, goed in beloningskaarten en *batch cooking*. Maar ik weet dat ze nooit zo veel van hen zal houden als ik. Ondanks al mijn tekortkomingen en mijn vele fouten, ben ik daar heel zeker van.

Toch verwacht ik dat je haar zult vinden, ik moedig je zelfs aan. Ik bied je alleen mijn eerlijkheid als laatste liefdesblijk, als een lok van het rode haar dat ik voor je had moeten bewaren vóór het voor altijd verdween. Ik heb nu alleen nog grijze chemokrullen. De nieuwe ik. Mijn oprechtheid is dus mijn geschenk. Voor wat het waard is.

Toen

Er was een beet uit de mopshond genomen alsof hij een appel was, en in het zwarte pluche van zijn flank zat een blauwgrijze wond.

‘Hebt u gezien wie dit gedaan heeft?’ Paul keek even naar de bazin van de hond en toen weer naar het ingedeukte, smekende kopje van haar huisdier.

‘Het was een staffie,’ stamelde de vrouw, naar de deur gebarend. ‘In het park om de hoek. Een stel jongens. Ik dacht dat ze hem terug zouden roepen, maar...’ Met opgetrokken schouders hield ze een snik in.

Paul knikte en betastte voorzichtig de buik van het dier, streek met zijn vingertoppen over minuscule, nutteloze tepeltjes. Het was al de derde keer die week dat hij in zijn praktijk een dergelijke wond had gezien. Hoogzomer dreef de stad naar een crescendo, naar een schreeuw van genot of woede, of iets ertussenin. Maar meestal behandelde hij de vechthonden zelf, binnengebracht door magere jongens vol ingehouden nijd, in plaats van de dieren die er het slachtoffer van waren geworden.

‘Kunt u hem behandelen?’ vroeg ze. ‘Komt het weer goed?’ Paul keek heel even op van het hondje en nu zag hij haar pas echt. Een brede mond en een edele neus, haar met de kleur van sinaasappellimonade, en tengeren armen bezaaid met sproeten. Twee felrode vlekken op haar wangen. Weer was hij zich bewust van de urinestank in de kleine ruimte. Van de haren van zijn

vorige patiënt, waarmee de tafel tussen hen in bezaaid lag.

‘Ik zal mijn best doen,’ probeerde hij haar gerust te stellen, hoewel hij verre van zeker was van de afloop. De hond had duidelijk veel bloed verloren. Het was een diepe wond, de aanvaller had simpelweg willen doden.

‘Hij heet Ted,’ zei de jonge vrouw. ‘Ik ben Sylvia. Het was een grapje van me. Onze liefde kent geen grenzen.’ Ze streefde de hond zachtjes over zijn neus, midden op zijn geplette kopje.

Gewoonlijk keek Paul neer op eigenaren van dat soort rassen. Stijl boven inhoud. Bulldoggen met verkalkte aderen, katten met dreadlocks, obese huiskonijnen met doorligwonden. Maar haar liefde voor de hond was overduidelijk, het dier was meer dan een modeaccessoire.

‘Laat hem maar hier,’ zei Paul. ‘En bel over een paar uur naar de kliniek.’

‘Wilt u hem alstublieft redden? Ik zou niet weten wat ik moest...’ Haar stem stierf weg en ze keek hem aan met een frons over haar hele voorhoofd. ‘Hij is mijn beste vriend.’

Paul zei niets, maar volgde haar met zijn blik terwijl hij de onderzoekstafel met antiseptische spray bespoot. De ruimte voelde kil toen ze weg was.

‘Komt hij er weer bovenop?’ Sylvia knalde door de klapdeuren en koerste op de kooi af waarin Ted nog versuft zat bij te komen. ‘O, schatje.’ Toen ze neerknielde, klingelden haar armbanden als cimbaaltjes.

‘Ik verwacht het wel,’ zei Paul voorzichtig. De operatie was verbazend goed verlopen, Ted was uit de narcose ontwaakt en had alweer gegeten. Dat was een goed teken. Toen Sylvia de vorige avond had gebeld, had hij gezegd dat ze hem de volgende ochtend kon ophalen. ‘Uiteraard krijgt hij een antibiotica-kuur. En hij moet veel rusten.’

‘Bedankt... Reuze bedankt,’ zei Sylvia. Rinkelend stond ze weer op, met de hoeken van haar te grote mond naar beneden, als een kind dat flink probeert te zijn.

‘Ik ben blij dat hij het hoogstwaarschijnlijk...’ Paul zweeg even. ‘Overleeft. Dat soort honden is levensgevaarlijk. Ik snap niet waarom de politie niet strenger optreedt.’

‘Ik weet niet wat ik had ontmoeten,’ zei Sylvia, ‘als...’ Ze deed geen moeite de vette tranen weg te vegen die over haar wangen biggelden.

‘Ik zal een recept voor u uitschrijven.’ Wat opgelaten keerde Paul zich naar zijn computer toe. ‘De volgende paar dagen zijn beslissend. Alstublieft.’ Hij ondertekende het recept en reikte het haar aan. ‘Drie keer per dag. Bij het eten.’

‘Bedankt,’ zei Sylvia, en met een vlekkerig gezicht van de tranen nam ze het in ontvangst. Voor hij goed en wel besepte wat er gebeurde, sloeg ze haar armen om hem heen en duwde haar vochtige gezicht zo hard tegen zijn schouder dat hij de afdruk door zijn shirt heen kon voelen.

‘Het komt goed,’ zei Paul weifelend. Na enige aarzeling bracht hij zijn handen losjes naar haar rug en gaf haar een naar hij hoopte geruststellend, platonisch klopje. Hij kon haar ribben voelen, breekbaar als aanmaakhoutjes.

‘Dat weet ik.’ Zonder enige gêne maakte ze haar klamme gezicht van hem los. ‘Kan ik u op koffie of een drankje trakteren? Om u fatsoenlijk te bedanken?’ Ze deed een stap terug en keek hem onderzoekend aan. Hij had iets plausibels, iets vertrouwds zelfs, deze man.

‘Eh...’ zei Paul. Hij dacht aan Alice, de vriendin met wie hij het pas had uitgemaakt. Die zat nu vast keurig op haar computer te tikken, met haar haar uit haar gezicht. Het was haar plan – of eigenlijk hun plan – geweest om over een jaar naar Melbourne terug te keren, via Thailand, en dan voor een kind te

gaan. Maar op een ochtend was hij wakker geworden met het ongemakkelijke besef dat hij iets anders wilde.

‘Sorry, had ik het niet moeten vragen?’ vroeg Sylvia. Af en toe ging ze te ver, hoorde ze weleens. Dan huppelde ze over onzichtbare grenzen. Maar op haar volgende verjaardag werd ze dertig. Dertig! En wat dan? Deze man, met zijn veilige, verstandige uitstraling, best wel aantrekkelijk, leek haar zo iemand met wie een dertigjarige prima een relatie kon aangaan.

‘Graag,’ zei hij ten slotte. Hij glimlachte aarzelend. Deze jonge vrouw met haar verfdooshaar hield hem in al haar onweersaanbaarheid een andere versie van hemzelf voor, om uit te proberen.

Eigenlijk had niemand ook maar een seconde gedacht dat het zou standhouden. Sylvia had vriendjes bij de vleet gehad. En als stel waren ze te verschillend. Sylvia’s vrienden, een verzameling frivole, charismatische zielen, bleek van gebrek aan zonlicht, reageerden verbijsterd op Pauls degelijkheid.

‘Geeft hij je soms geld?’ vroeg haar vriendin Ariadne, met de dikke pony, zich hardop af terwijl ze samen zaten te roken op de afgeragde bank in hun flat die ze deelden.

‘Nee.’ Sylvia boog zich voorover om Ted op zijn kop te kussen. Het hondje zat op haar schoot en zijn wond was nog niet helemaal dichtgegroeid. ‘Gewoon... Ik mag hem graag. Hij is lief voor me en hij is... Hij is goed. Dat zie je gewoon.’ Ze bloosde, inwendig ineenkrimpend.

‘Hij lijkt me alleen een beetje saai,’ zei Ariadne. ‘Sorry.’ Ze haalde haar schouders op.

‘Geeft niet.’ Sylvia trok weer bij. ‘Zit er maar niet over in.’ Ze inhaleerde en dacht aan Paul. Ze kon nog steeds niet omschrijven wat ze zo fijn aan hem vond, afgezien van zijn goedheid en dat hij Ted had gered. Vervolgens dacht ze aan zijn verbaasde

lach toen ze hem mee uit had gevraagd. Aan de behaaglijke, pure troost van zijn schouder. Ook Barbara, haar moeder, met haar voorliefde voor exotisch, vond Paul saai, hoewel ze het niet met zo veel woorden zei. Eerder: 'Ik had me iets anders voorgesteld, schat. Hij lijkt zo... zo gewoontjes.' Na enig aandringen zei ze: 'Het soort man waarop ik in zekere zin had gehoopt, maar ook weer niet helemaal.'

Ted greep elke kans aan om zijn minachting voor Paul kenbaar te maken, hoewel dat puur aan jaloezie was te wijten.

Pauls vrienden, van wie de meesten als Australische of Nieuw-Zeelandse ballingen in Londen woonden, beschouwden Sylvia op hun beurt als een exotische vrucht, zoiets als een custardappel of een lychee. Zonder meer aantrekkelijk, maar uiteindelijk heb je liever een gewone banaan bij je ontbijt, toch?

En Alice, die arme Alice! Toen ze ontdekte dat ze al zo snel was vervangen en nog wel door zo'n flutterig geval, belde ze zijn ouders in Melbourne en zei dat hij zijn leven aan het vergooien was.

'Alice is een fijne meid,' zei Miriam, Pauls moeder, die avond drammerig aan de telefoon. 'Jullie hadden het toch zo goed samen? Ik dacht dat zij de ware was.'

Alleen Pauls vader, die later aan de lijn kwam, gaf hem enige steun. 'Vind je dat meisje leuk?' vroeg hij.

'Heel leuk,' zei Paul.

'Dan is het de juiste beslissing,' vond Mick, die amper een half jaar later zou sterven aan de alvleesklierkanker die zich al diep in zijn binnenste had genesteld.

Eigenlijk was het geen kwestie van kiezen, voor geen van beiden. Soms is dat niet zo. Het universum beraamt iets, de planeten staan precies goed, alle dingen waarover we lezen zijn waar. Zo ging het met Sylvia en Paul. Verbonden vanaf het begin, ondanks al hun verschillen.

De straat was een ijsbuffet van pastelkleuren, verstild van rijkdom.

‘Waar is het ook alweer? Het moet ergens in deze straat zijn. O ja, dat is het!’ zei Sylvia triomfantelijk. ‘Mijn droomhuis.’ Een pistachekleurige villa, bedekt door klimplanten, met een rond raam op de derde verdieping. ‘Het is zo mooi. Belachelijk gewoon. Stel je voor dat je daar woont. In zo’n huis hoef je je nergens meer druk om te maken.’

‘Het is best wel... aardig,’ zei Paul bedachtzaam, zoekend naar de juiste reactie. Hij wist niet goed waarom hij met alle geweld indruk op haar wilde maken. Ze was duidelijk wat zijn moeder Miriam met bijtende nadruk als ‘emotioneel’ zou omschrijven. Gewoonlijk meed hij dat soort mensen, dat had hij van thuis meegekregen. Zijn ouders hadden altijd een aangenaam ingetogen relatie gehad. Hij wist nog dat hij als kind ooit op een zaterdagmiddag een echtpaar had zien ruziën op straat. Het was er hard aan toegegaan en hij had het gefascineerd gadeslagen. De opgezwollen keeladeren van de man, de vrouw die krijsde als een autoalarm. Kwaad, maar opwindend ongeremd. Terwijl Miriam hem had weggetrokken, had hij achteromgekeken en de man smekend op het trottoir zien neerknien. Misschien vroeg hij om een klap of om een zoen, hoewel Paul inmiddels te ver weg was geweest om het te kunnen volgen. Hij dacht vaak aan wat hij had gezien, maar omdat hij zelf uit zo’n evenwichtig gezin kwam, zag hij er een waarschuwing in.

Maar nu had hij zich door Sylvia laten meeslepen en hing hij rond in een wijk die ze zich geen van beiden konden veroorloven, op zoek naar spanning alsof hij niet beter wist.

‘Ik vind het prachtig,’ zei Sylvia. ‘Misschien ooit.’ Ze maakte een allesomvattend gebaar, alsof ze de lucht probeerde te omhelzen. Teds riem werd strakgetrokken en lijdzaam maar vol aanbidding keek hij op naar zijn vrouwtje. ‘Tess, mijn zus, vindt

trouwens dat alle bezit diefstal is. Ze is een gigantische hippie, woont ergens in een schuur in Cornwall. Maar ze zou meteen komen logeren, dat wel.’ Sylvia rolde met haar ogen. ‘Ze heeft altijd de wereld willen redden. Toen we jong waren probeerde ze me vaak te strikken om posters te maken over de ozonlaag, of om opruimacties op het strand te organiseren. Ze is heel anders dan ik, maar... er is niemand die me zo goed kent.’

Paul glimlachte welwillend. Hij was niet echt in het huis geïnteresseerd. Of in de milieufreakerige zus. Op dat moment ging zijn aandacht vooral uit naar de stukken huid die Sylvia in het kader van hun uitstapje had blootgegeven. Haar armen, haar kuiten en – onverwacht maar verrukkelijk – haar buik, die plat en bleek was als een velletje A4.

‘Vind je het niet mooi?’ vroeg ze. ‘Sorry, maar is dit stom?’ Ze sloeg haar blik neer. ‘We hoeven hier niet rond te hangen.’

‘Nee, het is helemaal niet stom,’ zei Paul. ‘Het is prachtig. En leuk om je weer te zien.’ Zijn pogingen om niet aan haar te denken waren vruchteloos geweest.

‘Dank je.’ Sylvia knikte en bleef hem aankijken.

‘En, hoe is het met de patiënt?’ vroeg Paul, opeens wat opgelaten. Hij boog zich over Ted heen en zocht naar de keurige hechtingen die hij rond de romp van de hond had aangebracht. Ted keek hem dreigend aan, ondankbaar als een geliefd kind.

‘Het gaat prima met hem,’ zei Sylvia. ‘Dankzij jou. Ik vind het nog steeds ongelooflijk. Zo knap.’

‘Wat doe jij voor werk?’ Paul kwam weer overeind en probeerde niet al te opvallend naar Sylvia’s mond te kijken, naar haar haar, naar die buik. Om niet de fout in te gaan, keek hij maar recht in haar ogen.

‘Ik maak baby’s,’ zei ze. ‘Min of meer. Eh... Ik werk in een laboratorium. In een vruchtbaarheidskliniek aan Harley Street. Ik ben embryoloog.’

Paul zweeg. Dat had hij totaal niet verwacht. Hij had een kunstenaar in haar gezien, een actrice, een serveerster. Wisselvallig als het weer. Hij stelde zijn beeld van haar bij en draaide aan de caleidoscoop om haar in een nieuw kader te zien.

‘Dat had ik niet verwacht,’ bekende hij.

‘Met te veel verwachtingen kom je vaak bedrogen uit,’ zei Sylvia lachend, zichtbaar vergenoegd omdat ze hem had verrast.

‘Sorry,’ zei hij. ‘Het was niet mijn bedoeling...’

‘Geeft niet. Je bent niet de eerste die raar opkijkt omdat ik wetenschapper ben. Ik ben een vat vol tegenstrijdigheden. Zullen we de heuvel op lopen? Daar heb je een prachtig uitzicht.’

Na een korte klim zagen ze de stad aan hun voeten liggen. Het zogenaamd landelijke van hun directe omgeving stond in scherp contrast met de gretige schittering van torenflats aan de horizon.

‘Geweldig, vind je niet?’ vroeg Sylvia met een nauwelijks hoorbare zucht. Paul antwoordde niet, maar keek even naar haar terwijl ze de skyline bewonderde en reikte toen naar haar hand.

Nu

Hij had het document in de kofferbak van zijn auto gevonden. Naast zijn reservespullen, de laarzen, een geruite deken en een enorme golfparaplu met een punt scherp als een wapen. Op een plek waar hij het uiteindelijk wel moest vinden.

Gelamineerd, gebonden, keurig opgemaakt. Het was Sylvia duidelijk menens geweest. Hij had geen idee waar ze de tijd of de kracht vandaan had gehaald. Hij zag haar voor zich tegen het einde van haar leven. Ze had uren geslapen, half zittend in dat hoge bed. Doornroosje geveld door een betoverde naald. Af en toe was hij gaan staan om haar voorhoofd te kussen, in de vage hoop dat ze wakker zou worden, maar ze verroerde zich niet, leek al ergens anders te zijn.

‘Ze heeft geen pijn,’ had de verpleegkundige gezegd. Die aardige met de grote koeienogen en de getatoeëerde ster op de binnenkant van haar pols. ‘Dat weet ik zeker.’

Megan had plechtig geknikt en toen naar het plafond gekeken, alsof ze tranen probeerde terug te dringen.

Jude had voor de verandering stil en roerloos op een stoel naast Sylvia’s bed gezeten. Buiten was de donkere stad met haar loeiende sirenes en altijd veranderende levens.

‘Zullen we weer naar een paar van die verhalen luisteren?’ had Paul voorgesteld, want hij verlangde naar de rust die de laatste weken in de kamer had geheerst. Toen ze zwakker werd, had Sylvia in plaats van om muziek om audioboeken gevraagd. Klas-

siekers uit haar kindertijd. *Peter Pan*. *Anne van het groene huis*. *Het kleine huis op de prairie*. Verhalen die ze zelf had gelezen en die haar waren voorgelezen, een leven geleden in dat huis bij de zee, toen alles nog mogelijk was.

Maar Megan had haar hoofd geschud. En Jude had rondjes door de kamer gedraaid, als een haai. Hij had de kinderen naar huis gebracht en in bed gestopt. Of eigenlijk hadden ze dat zelf gedaan. Zelfs Jude.

En toen was het gebeurd. Het hospice had hem om tien uur 's avonds gebeld.

'Ze is weggeleden... zonet,' had Khadija gezegd, de manager van het hospice, een vriendelijke vrouw met ogen die altijd schitterden onder haar hoofddoek, als met niet-vergoten tranen.

'Maar we waren net bij jullie,' had Paul verdwaasd gezegd. 'Ik heb net de kinderen thuisgebracht en wilde me douchen.'

'Zo gaat het vaak,' had Khadija verontschuldiging gereageerd. 'Ze wachten tot de familie weg is en dan... laten ze los. Gecondoleerd met uw verlies.'

'Ik... Ik snap het,' zei Paul. Maar hij snapte het niet. Dat er vrije wil aan te pas was gekomen, was lachwekkend. En de gedachte dat Sylvia zachtjes, via de achterdeur, was verdwenen, was niet te bevatten. Zij was zo iemand die je meestal al halverwege de straat hoorde aankomen – met die hakken, haar tinke-lende sieraden, die grillige lach. Ze bezat het soort aanwezigheid waar je niet omheen kon. Ze was een emotioneel weersysteem dat de sfeer in een kamer binnen enkele seconden kon doen omslaan. Vol leven, ook als ze zat en haar knieën niet stil kon houden, bij elke gaap haar armen boven haar hoofd uit strekte, strengen losgeraakt haar achter haar oren schoof.

Hij bleef op de trap zitten, waar hij de telefoon had opgenomen. Zijn hoofd was merkwaardig leeg, de pijn liet nog op zich wachten. Zijn ogen prikten, maar bleven droog.